

MİLLİ SARAYLAR

KÜLTÜR-SANAT-TARİH DERGİSİ SAYI: 5 / 2010

TBMM MİLLİ SARAYLAR DAİRE BAŞKANLIĞI YAYINI
İSTANBUL 2010

Antik Dönemde Dolmabahçe Yöresi: Iasonion ve Argonotlar Seferi

Baran BUCAK*

Dolmabahçe Sarayı'nın inşa edildiği alan ve yakın çevresindeki yerleşimin çok eskilere dayandığı, bu yörenin tarihinin antik çağlara kadar gittiği bilinmektedir. 17. yüzyıla kadar Boğaziçi'nin koylarından biri olan bu yörenin, Altın Post'u aramaya çıkan Argonotlar'ın efsanevi gemisi Argos'un demirlediği yer olduğu ileri sürülür.

Bazı antik kaynaklara göre ünlü mitolojik gemi Argo, bu kıyıya yanaşmış ve çevre antik çağ boyunca geminin kaptanı Iason'un adından türeyen 'Iasonion' adıyla anılmıştır. Bizans çağına ait araştırmalarda ise bu çevrede bir Bizans sarayı ile hipodrom gibi yapıların bulunduğu bildirilmektedir. 1453'te İstanbul'un fethinden sonra bu yörenin önemini sürdürdüğü ve cami, köşk, çeşme gibi yeni yapılarla donatıldığı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Dolmabahçe Sarayı'nın inşa edildiği alan ise, kaptan paşaların gemilerinin demirledikleri, geleneksel veda törenlerini yaptıkları büyük bir körfezdir ve 17. yüzyıla kadar da bu niteliğini korumuştur. Öncele-ri, 'Beşiktaş' semti ile sarayın bulunduğu çevre birlikte anılmış, ancak 17. yüzyıldan sonra, zamanla bataklık haline gelen bu körfez doldurularak daha sonraki yapılaşmalara zemin hazırlanmış ve elde edilen alan 'Dolmabahçe' olarak anılmaya başlanmıştır.¹

Bu çalışmada, M.Ö. 8. yüzyılda geçtiği tahmin edilen Argonotlar Seferi ve Altın Post efsanesi genel hatlarıyla anlatıldıktan sonra, sonuç kısmında seferle ilgili ilginç bir tespiti yer verilecek. Bu tespit, Sir Isaac Newton'un Argonotlar Seferi ile Zodyak işaretleri arasında bir ilişkiye dikkat çekişidir. Ayrıca geçtiğimiz yıllarda gündeme gelen bu ünlü mitolojik geminin ve seferin öneminden, yazılı basında yer alan haberler ışığında kısaca söz edilecektir.

Argonotlar (Argo Gemicileri)

Argonotlar'ın Altın Post'u almak için yapmış olduğu yolculuk Yunan mitolojisi-nde 'Argonotlar Seferi' veya 'Altın Post Efsanesi' olarak bilinir.

İlkçağ'ın büyük destansal öykülerinden biri olan Argonotlar serüvenini bize bir bütün olarak Rodos'lu Apollonios anlatmıştır. M.Ö. 3. Yüzyılda yaşamış Apollonios, ünlü bir mitos yazardır. Lirik Dor şairi Pindaros'un hikayenin bir versiyonunu M.Ö. 5. yüzyılda yaratmasına kadar uzanırsa da, en çok bilinen versiyonu M.Ö. 3. yüzyılda Rodoslu Apollonios'un 'Argonautika'sıdır'. Rodoslu Apollonios'tan sonra ise, Apollodoros 'Bibliotheca' adlı eserinde aynı konuyu işlemiştir. Medeia ile Iason efsaneleri ise tragedya yazarlarına ve özellikle Rodoslu Apollonios'un e Euripides ile Seneca'ya konu olmuştur.² Ayrıca M.S. 70'e doğru C. Valerius Flaccus'un Rodoslu Apollonios'un eserinden esinlenerek yazdığı bitmemiş destan-şiiri 'Arganauti-

*Arkeolog, Rehber, TBMM Milli Saraylar.

ca,' adlı eserdeki şiirler dil ve nazım bakımından Vergilius'u hatırlatır. Eserde destan havası yoktur, buna karşılık karakterlerin anlatılışı, örneğin Medeia'nınki, Yunan örneğinden bile üstündür.³

Altın Postu elde etmek için, Argonotlar'ı Kolkhis'e taşıyan geminin adı olan 'Argo' 'hızlı veya parlak beyazlık anlamına gelir.⁴ Argo'nun Yunanca anlamı 'hızlı' demektir; bu kelime ile 'denizci, gemici, deniz yolcusu' anlamına gelen 'Nauta' ile birleştirilmiştir.⁵ Argo gemisi, Karadeniz'in Kolkhis ülkesinde Altın Post'u aramaya giden kahramanlar için yapılmış elli beş kürekli bir gemidir. Gemiye yapan ustanın adı da 'Argos' idi. Argonotlar Seferi'ne katılanlar, Troia efsanesi kahramanlarından önceki kuşaktan kişilerdir. Mitos yazarlarının bu kişiler üzerine verdikleri listeler birbirini tutmaz.⁶ Bu isim listeleri arasında, değişik dönemlerde yazılmasının sonucu olarak, belirgin bir farklılık vardır; şöyle ki Rodoslu Apollonios ve Apollodoros'un verdiği isimler birbirinden çok farklıdır. Gemi, 40 kürekçiye göre inşa edilmiştir. Argonotlar'ın sayısı genelde değişmez ve elli, elli beş kadardır. Her iki yazarın isim listesinde kesin isimler vardır ve bunlar efsanenin en güçlü kahramanlarıdır.⁷ Iason'un bu seferde gemideki mürettebatı hakkında kesin bir liste yoktur çünkü önde gelen Yunan aileleri, genelde soylarında bir Argonot olduğunu iddia etmişlerdir.

Sefere Katılan Argonotlar'dan Bazıları

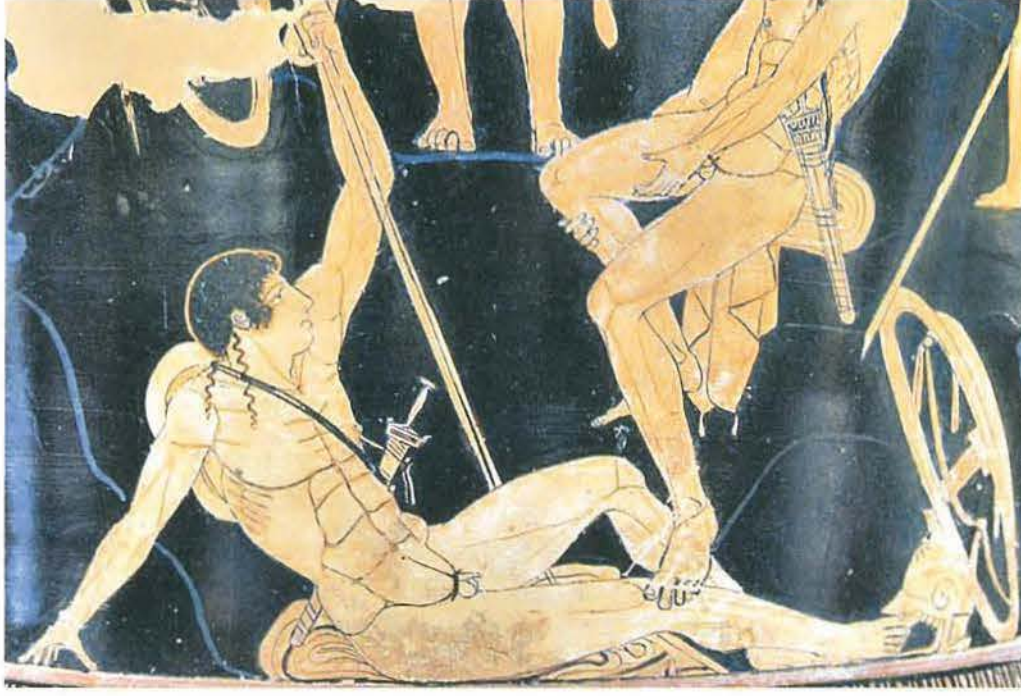
Argos: Argo gemisini inşa eden gemi ustası; **Atlanta:** Avcı ve tek kadın Argonot; **Castor ve Polideukes:** Diskurlar (Zeus'un ikiz çocukları); **Herakles:** Daha sonra sevgilisi Hylas'ı aramak için arkadaşlarından ayrılır; **Idmon ve Mopsos:** Kahinler; **Linkeus:** Yeryüzünün altını görebilen keskin bakışlı; **Meleager:** Herakles'in karısı Deianeira'nın kardeşi; **Nauplius:** Homeros'un İlyadası'nda geçen hilekar Palamedes'in babası; **Oileus:** İlyada'daki bir kahraman; **Orpheus:** Argonotlar için lir çalan büyük şarkıcı; **Peleus:** İlyada'nın baş kahramanı Akhilleus'un babası ve deniz tanrıçası Thetis'in kocası; **Periklimenus:** Poseidion'un babası; **Telamon:** İlyada'daki en ünlü kahramanlardan büyük Ajax'ın babası; **Tiphys:** Argo'nun dümencisi; **Zetes ve Kalais:** Kuzey rüzgarı Boreas'ın kanatlı oğulları.⁸

Altın Post Öyküsü

Altın Post öyküsü, karısı Nephele'den bıkan Yunan kralı Athamas'ın ikinci kere evlenmesiyle başlar. Nephele, kralın yeni karısı Ino'nun kendisine ve çocukları Helle ile Phriksos'a kötülük yapacağından korkmaktadır. Korkusunda da haksız değildir çünkü Ino, Nephele'nin oğlu Phriksos'u öldürmek, böylece Athamas'tan sonra kendi oğlunu tahta geçirmek ister. O yılın bütün tohumluk mısırlarını ele geçirip hepsini kurutur. Tahıl alınamayınca ülkede kıtlık baş gösterir. Kral, tapınağa bir haberci gönderip ne yapılması gerektiğini sordurur. Ino, haberciye kandırarak tapınağın verdiği cevabı değiştirir, Phriksos kurban edilmezse kıtlığın önlenemeyeceğini söylettirir. Açlık tehlikesiyle karşılaşan halk, oğlunu kurban etmesi için krala baskı yapmaya başlar. Kral da çaresizlik içinde Phriksos'u kurban etmeye karar verir ve onu tapınağa gönderir. Bu sırada altın postlu bir koç iner, gökten. Phriksos'la kardeşi Helle'yi kaptığı gibi kaçar. Hermes, Nephele'nin yakarışlarını karşılıksız bırakmaz. Koç, Phriksos'la kızkardeşini Avrupa'yla Asya'yı ayıran boğaza düşürür; zavallı kız denizde boğulup gider. Boğulduğu boğaza 'Hellespont' 'Helle Denizi'(Çanakkale Boğazı, Marmara Denizi) adı verilir. Phriksos, sağ salim ka-

raya ayağını basar. Altın postlu koç, onu Karadeniz'deki Kolkhis iline götürür. Kolkhisliler yabani kişilerdir ama Phriksos'a yakınlık gösterirler, hatta kralları Aietes, kızlarından birini ona verir. Phriksos da kendini kurtarmış olan koçu Zeus'a kurban ederek onun eşsiz altın postunu Kral Aietes'e sunar.

1

1 Uzun saçlı, kafasında bir petasus (Eski Yunan'da bir çeşti şapka), iki mızrağı ve chlamys (pelerine benzeyen eski Yunan giysisi) ile Thesus. Argonotlar'ın toplanma sahnesinden bir ayrıntı. M.Ö. 460-450 tarihli kırmızı figürlü bir calyx-krater. Louvre müzesi, Paris.

2 Herakles ve Argonotları'nın toplanması. Niobid ressamı tarafından yapılan kırmızı figürlü calyx-krater. 'Niobid krateri' olarak bilinen bu eser M.Ö. yaklaşık 460-450'e tarihlendirilir. Louvre müzesi, Paris.

2

- 3 Argo gemisinin inşası.
Athena (solda) yelkeni ayarlıyor,
Tiphys (ortada) geminin orta kısmını
tutmakta ve (sağda) Argos geminin
pupa kısmına doğru oturuyor.
Roma'nın Porta Latina bölgesinden
ele geçen, muhtemelen
M.S. I. yüzyıla ait terrakota rölyef.
4 Argonotlar'ın sefer boyunca
izlediği yolu gösteren harita.

3

4

Iason'un Sefer Hazırlıkları ve Argo Gemisi'nin İnşası

Phriksos'un Yunanistan'da bir kral olan amcası, tahtını yeğeni Pelias'a kaptırır. Kralın oğlu Iason da, gizlice bir yere saklanarak orada büyütülür.⁹ Iason, Teselya'daki Iolkos Krallığı'nın gerçek kralı Aeson'un ve karısı Alkimede'nin çocuğudur. Aeson'un babası Aeolos ise Hellen'in oğullarından ve Deukalion'un torunlarından biridir.¹⁰ Iason, artık bileğinin gücüne güvenir hale gelince, Pelias'ın karşısına çıkıp babasının tahtını geri istemeye karar verir. Bu arada kahinler Pelias'a kendisini bir akrabasının öldüreceğini, ayağında tek sandal olan kişiden korkmasını söylerler. Iason, Pelias'ın hüküm sürdüğü şehre girdiği zaman ayağında tek sandal vardı. Omzuna bir pars postu atmış, göğsüne sımsıkı yapışan bir elbise giymişti. Hiç kesilmemiş saçları sırtından dökülüyordu. Onu şehrin çarşısında korkusuz adımlarla yürür görenler şaşırıp kalırlar. Kimse tanııyordu onu ama herkesin içini bir saygı duygusu kaplar. Bu yiğit delikanlı Apollon muydu acaba? Yoksa Aphrodite'nin kocası mıydı? Poseidion'un oğullarından biri olamazdı çünkü hepsi ölmüştü. Bu yabancı'nın ünü adımlarından daha tez gider, saraya varır. Pelias, şehre tek sandallı bir de-

likanlının geldiğini duyar duymaz koşup onu karşılar. Öfkeli ama öfkesini yüreğinde saklamasını bilir. 'Kimsin sen?' diye sorar. 'Yalan söyleme bana!'

'Ben, senin akrabam Iason'um' der yabancı. 'Zeus'un babama verdiği ülkeyi geri almaya geldim. Kılıçlarımıza, mızraklarımıza sarılmadan yeniden paylaşalım bu toprakları. Şimdiye kadar kazandığın paralar, sürüler sende kalsın. Bana tahtı ver. Bundan sonra bu ülkede adalet sürsün'. Pelias, yumuşak bir sesle: 'Peki', der, 'sen nasıl istersen öyle olsun. Ölü Phriksos Altın Post'un buraya getirilmesini istiyor, kahinler söyledi. Böylece kendi ruhu da ülkesine gelirmiş. Ben artık yaşlandım. Gidip Altın Post'u getiremem, sen gençsin. Bak, Zeus'un üstüne yemin ediyorum ki Altın Post'u getirirsen tahtı sana bırakacağım'. Pelias böyle der ama Altın Post'u aramaya giden kişinin de bir daha geri dönemeyeceğini sanır. Iason bu düşüncüyü çok beğenir ve bütün Yunanistan'a haber salar. Altın Post'u aramaya çıkacağını, isteyenlerin birlikte gelebileceğini bildirir. Hera da yardım eder Iason'a; bütün delikanlıların yüreklerine bu yolculuğa katılma tutkusunu sokar. Ölümün karşısına geçip cesaret iksirini içmek varken kim annesinin yanında akıllı uslu oturmaya katlanabilir? Her yandan soylu kahramanlar gelir; yiğitler yiğidi Herakles, çalgıcılar çalgıcısı Orpheus, Kastor ile kardeşi Polluks, Akhilleus'un babası Peleus bu kahramanlar arasındadır. Iason altın bir kupayı şarapla doldurur; sonra şarabı denize döker. Zeus'un yardımını diler.¹¹ Argo gemisi tanrıça Athena'nın yardımıyla Teselya'daki Pagasae'de limanında gemi ustası Argos tarafından inşa edilir. Geminin yapımına Athena da doğrudan katılır.¹² Athena, gemiye pruva olarak Dodone meşesinden bir konuşma ve kehanet yeteneği bulunan bir direk yerleştirir. Gemi, büyük bir kalabalık seyirci arasında kahramanlar tarafından Pagasae kıyısından denize indirilir. Apollon'a kurban verildikten sonra gemiye binilir. Idmon tarafından yorumlanan kehanetler iyiye işaret eder ve Idmon'un kehanetine göre onun dışındaki herkes bu yolculuktan sağ salim geri dönecek, yalnız kendisi bu seferde ölecekti.¹³

Argonotlar'ın Yolculuk Serüveni

Lemnos (Limni Adası)

Argonotlar önce Lemnos Adası'na (Limni Adası) varırlar. Üstünde yalnız kadınların yaşadığı garip bir adadır burası. Lemnos kadınları bir süre önce başkaldırmış, ülkede ne kadar erkek varsa hepsini öldürmüşlerdi. Yalnız, adanın yaşlı kralını sağ bırakmışlar, onu bir sandığa koyarak denize atmışlardı. Zavallı adamcağız böylece canını kurtarabilmişti. Lemnoslular nedense erkeklere olan düşmanlıklarını Argonotlar'a göstermezler. Başlarında kralın kızı Hypsipyle olmak üzere, bütün kadınlar kahramanlarla mutlu günler geçirip ayrılırken de bol bol gözyaşı dökerler.¹⁴ Hypsipyle, Iason'dan hamile kalır ve sonra Euneos adında bir çocuk dünyaya getirir.¹⁵

Samothrake (Semadirek Adası)

Argonotlar, Lemnos'u geride bıraktıktan sonra rotalarını Samothrake (Semadirek Adası) Adası'na çevirip yeni bir kara parçasına çıkarlar. Burada, Orpheus'un öğütlerine uyarak adadaki Orphic¹⁶ gizemlerine ererler.

Kyzikos (Kapıdağ Yarımadası)

Daha sonra Hellespontos'a (Marmara Denizi) doğru yol alan Argonotlar, Dolionlar'ın ülkesi olan Kyzikos Adası'na (Kapıdağ Yarımadası) varırlar; Dolionlar'ın kralının adı da Kyzikos'dur. Dolionlar onları dostça karşılar ve Dolionlar'ın kral-

ları Argonotlar için bir ziyafet verip dostluğun bir sembolü olarak onlara paralar verirler. Ertesi akşam, tekrar denize açılan Argonotlar, gece boyunca elverişsiz rüzgar yüzünden tekrar Dolion kıyısına yanaşmak zorunda kalırlar. Buradaki yerliler bir gece önce misafir ettikleri Argonotlar'ı tanıyamazlar ve onları Pelesgian korsanlarına götürürler ve böylece savaş da başlamış olur. Gürültüyü duyan kral Kyzikos halkına yardım etmek için aceleyle koşup gelir ancak Iason tarafından göğsü mızrakla parçalanarak öldürülür. Diğer kahramanlar da düşmanlarını bozguna uğratarak büyük bir katliam gerçekleştirirler ama şafak söktüğünde her iki taraf da büyük bir hata yaptıklarını anlayınca derin bir keder içine düşerler. Iason, kral Kyzikos için muhteşem bir cenaze töreni düzenler. Argonotlar, üç gün boyunca ölen krala ağıtlar yakıp, yas törenleri ve kralın şerefine oyunlar sergilerler.¹⁷ Bu yas törenleri Kleite'nin acısını dindirecek yerde büsbütün artırır ve sonunda Kleite kendini asarak intihar eder. Kleite, kocasının ölümüne dayanamayıp, onunla birlikte ölmeyi tercih eden büyük âşıklardan birisidir. Kleite'nin ölümüne ağlayanlar çok olur, özellikle nympheler¹⁸ (su perileri) çok gözyaşı dökerler. Bu seven kadın için nympheler'in döktüğü gözyaşlarının bir kaynak oluşturacak kadar çok olduğu söylenir.¹⁹ Bu kaynağın adı da Kleite'dir. Argonotlar, adayı terk etmeden önce, fırtınanın onları tekrar kıyıya dönmelerine izin vermemesi için, tanrıların annesi, ana tanrıça Kybele'nin Dindymus Dağı'na Kyzikos'a tepeden bakan bir heykelini dikerler.

Mysia (Mudanya Kıyıları)

Yolculuğun buradan sonraki bölümü Mysia kıyılarında (muhtemelen bugünkü Mudanya kıyıları) geçer. Mysia halkı Argonotlar'ı dostça karşılarlar ve onlara armağanlar verirler. Argonot kahramanları bir ziyafet için hazırlık içindeyken, Herakles ortadan kaybolur; seyir esnasında kuvvetle çektiği küreğini kırmıştır ve yeni bir kürek yapmak için de civardaki bir ormana dalıp ağaç aramaya koyulur.²⁰ Kahramanı Herakles'in giyimine kuşamına yardım eden Hylas adında genç bir oğlan vardır ve Hylas onun sevgilisidir.²¹ Herakles, onu çok sever. Bir gün, Hylas, ziyafet için taze su getirmek amacıyla ormana gönderilir. Kusursuz bir güzelliğe sahip olan delikanlı, kaynak başında su doldururken, suyun dibindeki nympheler'le tanışır ve nympheler onun gül pembesi yanaklarını görüp kendilerinden geçerler. Hemen kaynaktan fırlayıp Hylas'ı kaçırlar. Argonotlar'dan Polyphemus, suyun derinliklerinde Hylas'ın ağılamalarını duyar ve hemen ona yardıma koşar. Yolda Herakles ile karşılaşır. Bunu duyan Herakles'in akli başından gider; Altın Post'u da Argo'yu da unuttur. Hylas! Hylas! diye deliler gibi bağırarak ormanın yeşil gölgeleri arasında kaybolur. Arkadaşları bekler, bekler ama kahramanlar kahramanı dönmeyince yollarına onsuz devam etmeye karar verirler.²²

Chalchedon (Kadıköy Kıyıları)

Argonotlar'ın bir sonraki durağı, kral Amycus tarafından yönetilen Bebryces'ler ülkesidir. Anadolu sahillerindeki Chalchedon'a (bugünkü Kadıköy) vardıklarında, Amycus ile karşılaşırlar. Kral Amycus, dev bir boksördü ve ülkesine gelen her yolcuya meydan okuyordu. Argonotlar'dan Pollux ilk başta bu devle dövüşmek istese de sonrasında Zeus'un oğlu Polydeukes onu yener.²³ Amycus'u Polydeukes'in yenmesi üzerine yelken açan Argo gemisini fırtına İstanbul Boğazı'ndan Trakya kıyılarına atar; Iason ve arkadaşları kendilerini Poseidon'un oğlu Phine-

5

5 Argonotlar tarafından bağlanan
Amykos. Lucania bölgesinden kırmızı
figürlü bir hydria (üç kulplu su kabı)
M.Ö. 425-400, Louvre müzesi, Paris.

us'un²⁴ yaşadığı kıyıda bulurlar. Phineus, kör bir kahindir.²⁵ İleride neler olacağını açık açık söylediği için Zeus onu cezaya çarptırmıştı. Şimdi de Harpya'ların ülkesinde cezasını çekiyordu. Ne zaman bir lokma yiyecek olsa, Harpya'lar, (Zeus'un tazıları) uçarak gelip ve Phineus'un yemeğine pisliyordu. Harpya'lar kadın yüzlü, kanatlı yaratıklardır. Kanca gagalı, sivri pençeli Harpya'ların ünü dünyaya yayılmıştır ve bu korkunç canavarları ayıran belli başlı özellik de pisliklerinin dayanılmaz kadar kötü kokmasıdır. Adamcağız açlıktan bir deri bir kemik kalmıştı ve bunun için Argonotlar'dan yardım ister. Geleceği görebilen Phineus, kendisini bu dertten sadece Kuzey Rüzgarı Boreas'ın oğulları Kalais ve Zetes'in kurtarabileceğini biliyordu. Kalais ve Zetes, gemide bulunan kahramanlardandır. Phineus'a acıyıp yardım etmek isteyen Kalais ve Zetes, kılıçlarını çekip beklemeye başlar. Geri kalan Argonotlar da ihtiyar Phineus'a yemek getirir. Adamcağız ağzına daha ilk lokmayı götürürken Harpya'lar görünürler. Yemekleri kirllettikten sonra kaçmaya başlarlar. Boreas'ın oğulları Harpyalar'ın peşine düşüp kılıçlarını bu korkunç kuşların gövdelerine saplamaya başlarlar. Hepsi paramparça edecekleri sırada tanrıların habercilerinden Iris gelir kuşların imdadına. Boreas'ın oğullarına 'Zeus'un tazılarını öldürmeyin' der. 'Styks Irmağı'²⁶ üzerine yemin ediyorum, bu kuşlar bir daha Phineus'u rahatsız etmeyecekler' deyince Kalais ve Zetes, onları öldürmekten vazgeçip arkadaşlarının yanına dönerler.

Symplegad'lar (Çarpışan Kayalar)

O gece bir şölen hazırlanır ve Argonotlar'la Phineus sabaha kadar yer içer. Argonotlar'ın bu iyiliğine karşılık, Phineus, onlara bazı öğütler verir: 'Yakında Symplegad'lara (Çarpışan Kayalar veya Mavi Kayalar olarak da bilinir) varırsınız' der. 'O kayaların arasından geçmek zorunda kalacaksınız; ama kolay olmayacak bu. Ne zaman Symplegad'ların arasından bir şey geçmeye kalksa, o büyük kayalar hemen birleşir ve aralarında ne varsa paramparça olur. Dediğimi yapın sağ salim geçersiniz. Kayalara varınca bir kumru uçurun. Kumru bir yandan öteki yana geçebilirse, Argo gemisi de geçebilir demektir. Ama geçemez, arada sıkışarak ölürse, siz de geri dönün. Altın Post'u aramaktan vazgeçin' der.

Sabah olunca, yanlarına bir kumru alarak denize açılan Argonotlar kısa zaman sonra Çarpışan Kayalar'a varır. Önce kumruyu uçururlar ve kumru sağ salim bir yandan öteki yana geçer. Yalnız kuyruğundan birkaç tüy kayaların arasında kalır. Bunun üzerine tüm güçleriyle küreklere asılır, denizciler ve kayaların çarpışmasına vakit bırakmadan kuş gibi sıyrılıp kurtulurlar. Bu olaydan sonra da kayalar bir daha çarpışmazlar.²⁷

Kolkhis'e (Gürcistan) Varış ve Altın Post'un Alınışı

İstanbul Boğazı'nda, akıntı yüzünden oynak kayalar mı vardı, yoksa boğazın olağanüstü anafor ve akıntıları efsaneye böyle bir imge ile mi yansıtıldı bilinmez ama bu engeli de aştıktan sonra Argonotlar, Yunanlılar'ın Pontos Eukseinos yani 'konuksever deniz' dedikleri, Karadeniz'e çıkarlar. İlk durak Maryandyn'lerin ülkesidir. Kral Lykos, onları iyi karşılar, ama bir yaban domuzu avında kâhin İdmon ve dümenci Tiphys ölürler. Argonotlar daha öteye gidip, Amazonlar Ülkesi'ne çıkarlar. Efsanede, Amazonlar'ın ülkesi Thermodon, Terme Çayı ve Themiskyra, Terme şehri ile merkezlenir. Duraklamadan, Kafkas Dağları'nın görüldüğü kıyıları doğru ilerlerler ve Phasis (Pasinsu) yani Kolkhis (Gürcistan) ülkesine varırlar.

Argonotlar, Altın Post'u geri istemek için kral Aietes'in karşısına çıktıklarında, kralın kızı Medeia Iason'u görür ve büyük bir aşkla ona tutulur. Güçlü bir büyücü olan Medeia bundan böyle Argonotlar'ın ve Iason'un bütün işlerini eline alır ve dilediğince yönetir. Kral Aietes görünüşte Altın Post'u vermeye razıdır ama bir ejderi öldürmesini, ateş püsküren, tunç ayaklı iki boğayı boyunduruğa koşup öldürülen ejderin dişlerini ekmesini şart koşar. Iason ister istemez bu koşullara evet der. Medeia araya girer, Iason'a kendisini eş olarak almaya söz verirse yardım edeceğini bildirir. Sonra da yağide büyülü bir merhem hazırlar. Bedene sürüldü mü bu merhem deriyi silah geçmez hale sokar, bir gün boyunca ne yaralanır ne de ölmürdü. Ejderhanın dişlerini toprağa ektikten sonra silahlı adamlar biteceğini, bunların arasına bir taş atarsa, bunların kavgaya tutuşup birbirlerini öldüreceklerini de söyler. Medeia'nın dediği gibi olur, Iason boğaları boyunduruk altına sokmayı, ejderin dişlerini tarlaya ekip üstünde fişkıran silahlı adamları birbirlerine öldürtmeyi başarır. Ne var ki Aietes yine de Altın Post'u vermeye razı olmaz. Argo gemisini yakmaya ve Argonotlar'ı öldürmeye kalkar ama Medeia daha hızlı davranır. Iason'la el ele vererek Altın Post'u bekleyen ejderi uyuttuktan sonra koçun postunu alarak Argo gemisine kaçırırlar. Ertesi sabah Argo gemisi şafak sökmeden yola çıkar. Medeia, babasının kendisine yetişememesi için korkunç bir çareye başvurur; yanına aldığı küçük kardeşi Apsyrtos'u kesip doğrar ve parçalarını yol boyunca sererek uzaklaşırlar. Arkalarından gelen Aietes'le adamları Apsyrtos'un parçalarını toplamakla zaman kaybeder ve bu yüzden de Argonotlar'a yetişemezler.

Dönüş Yolculuğu

Destanın dönüş yolculuğundaki bölümlerindeki anlatımlarda Argo Karadeniz'de Istros (Tuna) Irmağı ağzına varır ve ırmak yoluyla Adriyatik Denizi'ne çıkar (o zamanki coğrafya görüşlerine göre Tuna, Karadeniz'i Adriyatik Denizi'ne bağlayan bir su yoluydu), ama Zeus'un öfkesine uğrayıp fırtınaya tutulurlar. Medeia'nın halası olan büyücü Kirke'yi bulmaya giderler, Kirke Medeia'yı kardeşini öldürmüş olma suçundan arındırır ama Iason'u konuk etmek istemez; Argonotlar Seirenler adasının önünden geçerken ozan Opheus, canavarı büyüler; söylediği ez-

gi o kadar güzeldir ki gemiciler Seirenler'in sesine kulak vermezler. Hera'nın koruyuculuğu altında Kharybdis'le Skylla uçurumlarını da geçerler. Bu kez fırtına onları Libya kıyılarına atar, oradan Girit'e geçerler. Girit'te eski tunç soyundan kalma Talos adında bir dev yaşar; Talos tepeden tırnağa tunçtandır, yalnız ayak bileklerinden biri etten olup bir kan damarı bulunmaktadır. Hephaistos'un yaptığı bu deve Girit kralı Minos, adayı koruma görevini vermişti. Argonotlar Girit'e yaklaşıncı Talos koca bir kaya alıp Argo gemisinin üstüne fırlatacak olur ama Medeia onu büyüler. Dev, birden ayağını burkarak bileğini sıyrır ve damarından akmaya başlayan kan bir daha durmaz. Talos böylece can verir.

Büyücü Medeia'nın hileli oyunları

Iason, Altın Post'u amcası Pelias'a vermek üzere Iolkos'a döner. Babası Aison'un öldüğü haberini alır, Pelias'ın da tahtı geri vermeye hiç de yanaşmadığını görür. Bunun için eşi Medeia'dan yardım ister. Burada, Medeia'nın tüyler ürperici oyunu yer almaktadır ve yaşlı kralı ortadan kaldırmak için bir yol bulur. Bu amaçla, Pelias'ın kızlarıyla arkadaşlık kurar, yaşlanmakta olan babalarını gençleştirmenin çaresini kendilerine öğreteceğini söyler ve örnek vermek üzere yaşlı bir koç alarak keser, büyülü otlarla kaynayan bir kazana atar, birden körpe bir kuzu çıktığını gösterir. Pelias'ın kızları bu düzene kanarak babalarını öldürüp kazana atarlar.

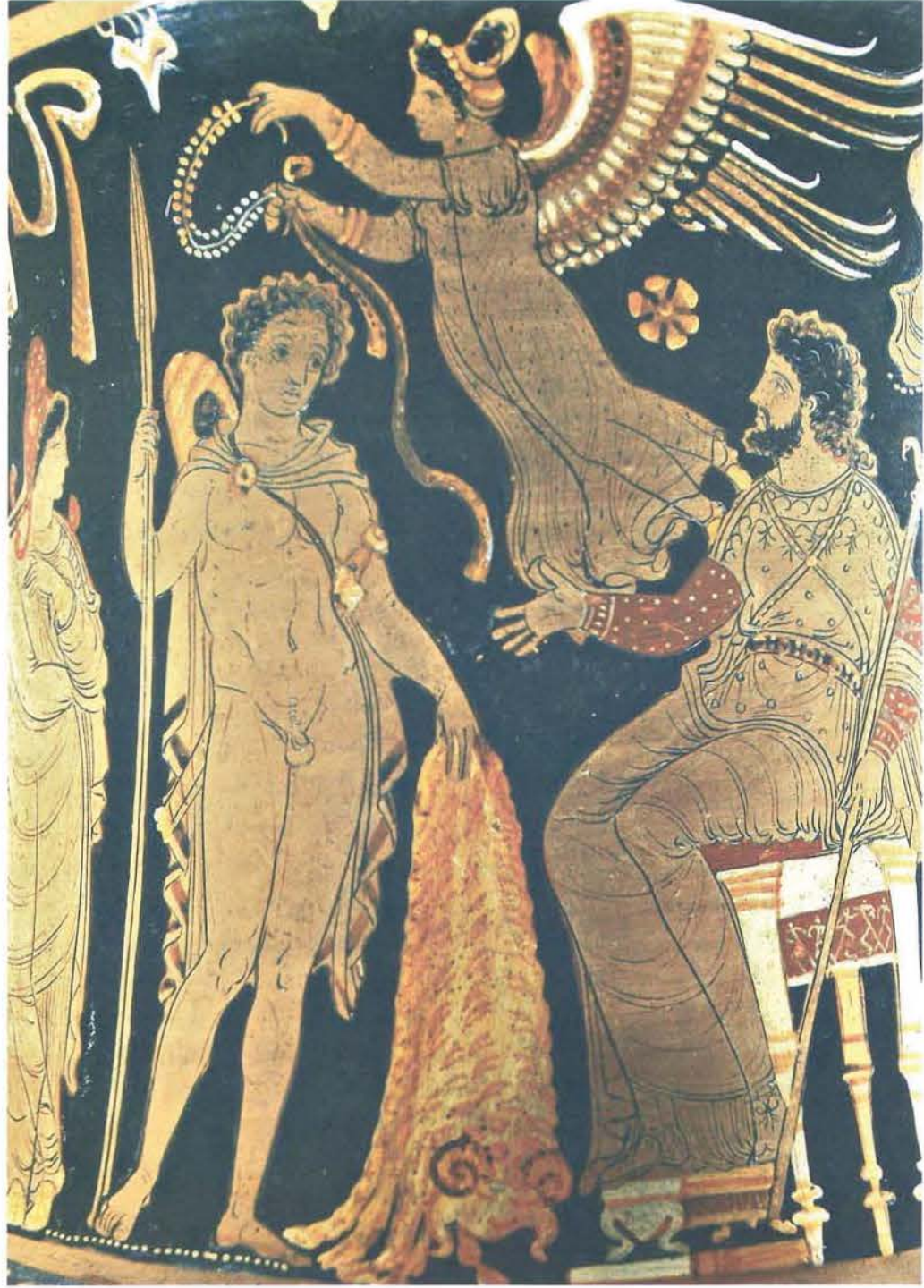
Dirilmediğini görünce çılgına dönerler ve yurtlarından sürülürler. Iason'la beraber sefere katılan Pelias'ın oğlu Acastus, krallığı ele geçirince, ilk iş olarak Iason'la Medeia'yı Iolkos'tan kovar. Iason ile Medeia Korinthos'a giderler. Iason ve Medeia Korinthos'ta uzun yıllar mutluluk içinde yaşarlar. İki de çocukları olur. Korinthos kralı Kreon başta olmak üzere, halk onlara çok iyi davrandılsa da bir süre sonra, halkın bitmek bilmeyen büyücülük isteklerinin başlarına felaket getireceğinden korkarak Medeia'yı uzaklaştırmak çarelerini arar. Zaten, Iason da korkunç karısından bıkmışa benzer; Kreon'un kızı Kreusa ile aşk yaşar. Medeia'yı boşamaya ve onu Kolkhis'e geri göndermeye kalkar. O sırada büyücü kadın Medeia ömrünün en korkunç suçunu işler; Kreusa'ya sözde düğün hediyesi olarak bir elbise gönderir, kız onu giyer giymez yanmaya başlar, bu işler olup biterken Iason'dan olan iki oğlunu boğar ve babalarına ölülerini gösterir. Bundan sonra atası Heli-

6 Iason Altın Post'u alırken M.Ö. yaklaşık 470-460'a tarihlenen kırmızı figürlü bir antik Yunan vazosu, Metropolitan Müzesi, NewYork.
7 Medeia'dan Kreusa'ya hediyeler Apulai bölgesinden M.Ö. 390'lara ait kırmızı figürlü bir krater, Louvre müzesi, Paris.

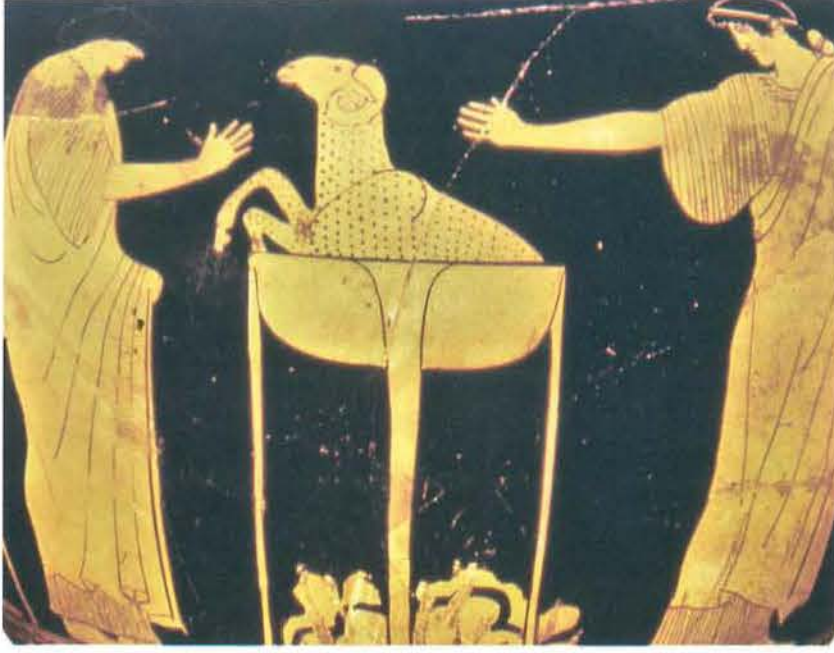

8 İason, Pelias'a Altın Post'u
verirken, M. Ö. 340-330 tarihli
kırmızı figürlü Apulian bir
kalyx-krater, Louvre müzesi, Paris.

os'un kendisine gönderdiği bir uçan arabayla Atina'ya uçar, orada kral Aigeus'un sarayına yerleşir. Aigeus'a kendisiyle evlenirse çocuk doğuracağını söyler. Bu sırada yıllar sonra savaşçı Theseus, bilmeden babası Aiegeus'in sarayına gelir. Theseus'un kralın oğlu olduğunu ve tahta göz diktiğini anlayan Medeia, onu öldürmeyi planlar.²⁸ Medeia, bir şölen esnasında şarabına zehir koyar. Theseus, eti kesmek için bir zamanlar babası Aigeus'un kılıcını çıkarınca babası oğlunu tanır ve Theseus tam içmek üzereyken, elinden şarabı alır. Daha sonra Medeia ve çocukları, Aigeus tarafından Atina'dan da sürülür. Medeia'nın Kolkhis'e döndüğü ve daha birçok serüvenlerden sonra babası Aietes'le barıştığı bazı efsanelerde anlatılır. Bazı kaynaklara göre ise, Kutsal Adalar'a gittiği, orada Troia Savaşı'nın kahramanlarından Akhil-leus ile evlendiği söylenir.

9

Iason'un sonu

Iason'a gelince; iyice yaşlanan Iason Argo'yu karaya oturttuğu Korinth Adası'na geri döner. Kendisine hiç bakmayan Iason sefil bir şekilde Argo'nun gölgesinde miskince oturarak yıllarca gelen geçene anlatır yaşadığı serüvenleri. Bir gün, geminin önündeki pruva kısmı çürüyerek başına düşer ve ezilerek ölür. Daha sonraları Zeus, yıldızları tekrar düzenleyerek Argo'yu bir burç olacak şekilde yıldızların arasına yerleştirir.²⁹

Sonuç

Sir Isaac Newton'un Argonot seferi ile ilgili ilginç bir tespiti vardır. Newton, Zodyak ile Argonot seferi arasında bir ilişkinin varlığına dikkat çeken ilk kişidir. Belki de anlatılan bu efsane, Aleksandria'da Zodyak işaretlerinin tesiri altında kalmıştır. Phriksos koçu; Aietes boğaları; Dioskurlar tanrısal ikizleri; Rhea aslanı; Alkinoos teraziyi; Aigina sucuları; Herakles okçuyu; Medeia bakireyi; keçi de Lemnos Adası'nda yaşanan aşk kaçamaklarını anlatır şekilde şehveti temsil ediyor olabilir. Mısır'a özgü olan Zodyak işaretlerinin de kullanılmasıyla, eksik olan öğeler de yerlerini bulmuştur. Yılan akrebe, yeniden dirilişin simgesi olan bokböceği de yengece karşılık gelmekteydi.³⁰

Binlerce yıl önce, efsanevi Altın Post'u aramak için Yunanistan'dan yola çıkıp Doğu Karadeniz kıyılarına, günümüz Gürcistan sınırları içinde olduğu bilinen Kolkhis'e ulaşan Argonotlar'ın bu ünlü mitolojik gemisi geçtiğimiz yıllarda basında da yer aldı; 2006 yılının Kasım ayında Moskova'da onbeşincisi düzenlenen Karadeniz Ekonomik İşbirliği toplantısında, KEİ üyesi ülkeler arasında KEİ çevre yolu kurulması projesi resmen kararlaştırıldı. KEİ Genel Sekreterliğini elinde bulunduran Yunanistan, bir önerge vererek Çevre Yolu'nun adının 'Argonotlar' olmasını istedi ancak Türk Heyeti buna itiraz etti. Ayrıca, Haziran 2007'de yapılan KEİ liderler zirvesinde sırasında da, Yunanistan Argonotlar'ın seferini gerçekleştirdiği mitolojik gemi Argo'nun motorsuz, elli beş kürekli sembolik benzerinin İstanbul'dan suya indirilerek Karadeniz'e açılmasını önerdi. Ancak, Türk Dışişleri Bakanlığı güvenlik gerekçelerinden dolayı bu öneriyi de reddetti.³¹

10

9 Medea ve Pelias tasvirli bir antik Yunan vazosu, M. Ö. yaklaşık 470. British Müzesi, Londra.

10 Medea'nın oğullarından birini öldürüş sahnesi. Kumae'de ele geçen (kyme) M.Ö. yaklaşık 330 tarihli kırmızı figürlü bir amfora, Louvre müzesi, Paris.

DİPNOTLAR

- 1 *Dolmabahçe Sarayı*, Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul: 2005, s. 10.
- 2 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul: 1972, s. 64.
- 3 *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, C. I, s. 643.
- 4 *Meydan Larousse Ansiklopedisi*, C. I, s. 644.
- 5 Murat Uraz, *Küçük Mitoloji Yunan-Roma*, C. I, Ankara: 1962, s. 27.
- 6 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul: 1972, s. 64.
- 7 *The Dictionary Of Classical Mythology*, Pierre Grimal, (Çev. A. R. Maxwell-Hyslop), London: 1985, s. 53.
- 8 *World Mythology*, (Editör: Roy Willis), London: 1993, s. 154.
- 9 Edith Hamilton, *Mitologya*, (Çev. Ülkü Tamer) Varlık Yayınları, İstanbul: 2008, s. 82, 83.
- 10 Alexander S. Murray, *Who's Who In Mythology*, Studio Editions, London: 1990, s. 271.
- 11 Edith Hamilton, *Mitologya*, (Çev. Ülkü Tamer) Varlık Yayınları, İstanbul: 2008, s. 83, 84.
- 12 Bazı kaynaklar, 'elli küreklilik olarak inşa edilen bu gemiyi yapılan ilk gemi olarak gösterirler'. *World Mythology*, (Editör: Roy Willis), London: 1993, s. 154.
- 13 *The Dictionary Of Classical Mythology*, Pierre Grimal, (Çev. A. R. Maxwell-Hyslop), London: 1985, s. 55.
- 14 Edith Hamilton, *Mitologya*, (Çev. Ülkü Tamer) Varlık Yayınları, İstanbul: 2008, s. 84.
- 15 Murray S. Alexander, *Who's Who In Mythology*, Studio Editions, London: 1990, s. 273.
- 16 Orphic (Orfe) sözcüğü efsanevi bir şair-şarkıcı-filozof ve ruhsal kişi olan "Orpheus" adından gelir. Orphic ruhsal öğretisinin Tanrısı, Yunanistan'a; kuzeyden, Trakya'dan gelmiş olan Dionysius'tur.
- 17 *The Dictionary Of Classical Mythology*, Pierre Grimal, (Çev. A. R. Maxwell-Hyslop), London: 1985, s. 55, 56.
- 18 Nympheler, (Türkçe 'nemf', nimf olarak da bilinir) Yunan mitolojisinde yeri ve denizi dolduran sayısız çokluktaki dişi, tanrısal varlıklardır. Ölümsüz değillerdir ama tanrılar gibi ambrosia ile beslendiklerinden çok uzun yıllar yaşarlar ve hep genç ve güzel kalırlar. Doğurganlık ve zariflik simgesidirler. Mitlerde genellikle güzellikleri yüzünden başlarından geçenler anlatılır ve genel olarak bu perilerin güzelliğine vurgu yapılır.
- 19 Turhan Yörükkan, *Yunan Mitolojisi'nde Aşk*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara: 2000, s. 119.
- 20 *The Dictionary Of Classical Mythology*, Pierre Grimal, (Çev. A. R. Maxwell-Hyslop), London: 1985, s. 55, 56.
- 21 'Herakles ile Hylas arasındaki benzer türden ilişkilere Yunan mitolojisinde sık rastlanır; Eros, erkeğin erkeğe olan aşkının da tanrısıdır. Herakles, Argonotlar seferine katılırken âşık olduğu Theiodamas'ın oğlunu, yakışıklı Hylas'ı yanında götürmüştür. Bilindiği kadarıyla, Troia Savaşı'nın ünlü kahramanlarının hemen hepsinin karıları veya odalıkları yanlarındadır; onların pek çoğu için böyle bir dedikodu bugüne kadar duyulmamıştır. Homoseksüelliğe, her türlü aşk ilişkisine duyulan bu ilgi, bu halkın doğuştan bir eğilimi olarak mı mitosa ve sanata yansımıştır; yoksa edebiyatta, felsefede ve plastik sanatlarda olgunlaşıp kabul edilebilir bir hale geldikten sonra mı halka örneklik etmeye başlamıştır kesin olarak bilinmemektedir. Kesin olarak bilinen bir şey varsa, M.Ö. 6. yüzyıldan bu yana eski Yunan halkının belirgin bir özelliği haline gelmiş olmasıdır'. Yörükkan, Turhan., *Yunan Mitolojisi'nde Aşk*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara: 2000, s. 267.
- 22 Edith Hamilton, *Mitologya*, (Çev. Ülkü Tamer) Varlık Yayınları, 2008, İstanbul, s. 85.
- 23 *The Dictionary Of Classical Mythology*, Pierre Grimal, (Çev. A. R. Maxwell-Hyslop), London: 1985, s. 56.
- 24 'Phineus, Boreas'ın kızı, Cleopatra'nın kocasıydı. Karısını boşadıktan sonra aldığı kadın, Cleopatra'dan olan iki çocuğunu, cinsel ilişkiye girmesi doğru olmayan yakın akrabalarıyla ilişkide bulunmakla suçladı. Babaları da kadının sözüne kanarak oğullarını öldürmeye kalktı. Ama Boreas, masum torunlarını koruyarak, Phineus'u kör etti. Phineus kör olduktan sonra teselli bulması için tanrılar ona geleceği görme hünerini öğretmişlerdi'. Sinanoğlu, Haşim Nüşet., *Grek ve Romen Mitolojisi*, Ankara: 1931, s. 113.
- 25 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul: 1972, s. 65.
- 26 'Styks', bir nymphe olup Okeanos ile Thetis'in kızıdır; Ölümler Ülkesi'ne nehir olmuştur. Tanrılar onun adı üzerine ant içerler. Andına vefasızlık eden tanrı bir yıl boyunca nektar ve ambrosiadan yoksun bırakılır, dokuz yıl boyunca da tanrılar arasından kovulurdu. Estin, Colette & Laporte, Hélène, *Yunan ve Roma Mitolojisi*, (Çev. Musa Eran) Tubitak, Ankara: 2002, s. 172.
- 27 Edith Hamilton, *Mitologya*, (Çev. Ülkü Tamer) Varlık Yayınları, İstanbul: 2008, s. 85, 87.
- 28 Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitapevi, İstanbul: 1972, s. 65-67.
- 29 *World Mythology*, (Editör: Roy Willis), London: 1993, s. 153.
- 30 Robert Graves, *Yunan Mitleri*, (Çev. Uğur Akpur), Say Yayınları, İstanbul: 2004, s. 766.
- 31 <http://www.milliyet.com.tr/2006/11/03/guncel/axgun02.html>